

הרב אליקום פרידמן

בענין לקח חפץ וחשב שהוא שלו

שאלה:

לקח חפץ שאינו שלו בטעות, כסבור שהוא שלו, איך יתנהג?
שאלה זו נחלקת לשני אופנים:

- א. אם נודע לו בזמן שיתכן שבעל החפץ עדיין לא בא לקחת את החפץ שלו, האם יחזירנו למקום שבעה"ב הניח שם?
ב. אם נודע לו בזמן שיש לתלות שהבעה"ב כבר בא לקחת את החפץ שלו, ולא ראה את החפץ, האם יכול לזכות בחפץ?

תשובה:

א. בדבר שאין בו סימן
לא בגופו ולא במקומו

לגבי חפץ שיש בו סימן בגופו, או במקומו, צריך להכריז על החפץ כדין השבת אבדה. וגם באופן א', לא יחזירנו למקום שהבעלים הניח, דחוששין דהבעלים הגיע ולא ראה את החפץ כדיבואר להלן. והגידון שלפנינו לגבי חפץ שאין בו סימן בגופו, וגם אין סימן במקומו, ואף שזה דרך הינוח, מ"מ בגוונא שהיה מונח במקום שהכל מניחים שם באותו מקום, דלא הוי סימן, וכמבואר ברמ"א (סי' רס"ב ס"ט) וז"ל: ומיהו במקום שהכל נותנין שם כגון חביות בשפת הנהר אינו סימן שהכל פורקין שם, עכ"ל. ומקורו של הרמ"א הוא מהגמ' ב"מ (דף כ"ג ע"ב) אמר רב זביד הכא במאי עסקינן ברקתא דנהרא אמר רב מרי מאי טעמא אמור רבנן רקתא דנהרא לא הוי סימן דאמרינן ליה

כי היכי דאתרמי לדידך אתרמי נמי
להכרך וכו'. ויע"ש ברש"י ובשטמ"ק.

והנה הגמ' ב"מ (דף כ"ה ע"ב) ואמר רבי אבא בר זבדא אמר רב כל ספק הינוח לא יטול ואם נטל לא יחזיר. ורש"י ועוד ראשונים מבארים דאירי בדבר שאין בו סימן, ולא יטול פרש"י דאי שקלת ליה, ליכא למרייהו סימנין למיתב להו, ויפסיד. הלכך לא יטול, והבעלים יזכרו ויבאו ויטלו. ואם נטל לא יחזיר פי' הראשונים הרמב"ן, הרשב"א, הר"ן, ג"י והרב המגיד דהפי' אם נטל לביתו. וז"ל הר"ן ויש לחוש שבזמן הזה בא הבעלים לבקשן ולא מצא ונתייאשו ממנו והוא לא קנה באותו יאוש דבאיסורא אתא לידיה הלכך יהא מונח בידו עד שיביאו בעלים עדים שהוא שלהם ויחזירו בעדים שאם יחזירנו למקום שנטל בעלים לא ישובו לבקשן עוד שכבר ביקש ולא

והנה הרמב"ם הל' גו"א (פמ"ו ה"א) וכן נפסק בשו"ע (סי' ר"ס ס"ט) כל המוצא אבידה בין שיש בה סימן בין שאין בה סימן אם מצאה דרך הנחה אסור ליגע בה שמא בעליה הניחה שם עד שיחזרו לה ואם יבוא ליטול אותה והיה דבר שאין בו סימן הרי אבד ממון חבירו בידו שהרי אין לו בה סימן להחזירה בו ואם היה דבר שיש בו סימן הרי זה הטריחן לרדוף אחריה וליתן סימניה ולפיכך אסור לו שיגע בה עד שימצא אותה דרך נפילה אפילו נסתפק לו הדבר ולא ידע אם דבר זה אבוד או מונח הרי זה לא יגע בו ואם עבר ונטלו אסור לו להחזירו לשם ואם היה דבר שאין בו סימן זכה בו ואינו חייב להחזירו. ובהשגת הראב"ד א"א דבר זה אינו מחזור אצלי שיזכה בו לעצמו לעולם אלא יעמוד עד שיבוא אליהו. וכתב הרב המגיד, זו באמת קשה בודאי והיאך יזכה בו ויהיה שלו והלא קודם יאוש בא לידו וכו' ואפי' בספק הינוח ודאי לא זכה בו דהא ספיקא הוא אם הוא דרך נפילה וזכה בו כדין המוצא דבר שאין בו סימן וכו' וספיקא בכח"ג לחומרא וכו'. וכ"כ הרמב"ן ז"ל זה לשונו ואיהו לא קני בהאי יאוש דבאיסורא אתא לידיה. ע"כ

ובישוב דברי הר"מ נאמרו חמש ביאורים, הב"י (סי' ר"ס) מבאר דמה שאמר אביי דישל"מ לא הוי יאוש זה רק קודם שבא לידו, אבל אם עבר ונטלם, זכה בהם. דכיון שהם בידו ואינו יודע למי יחזירם, שהרי אין בהם סימן,

מצא ויבוא אדם שאינו הגון ויטול. וכך מפורש בירושלמי דגרסינן התם ר' אבא בר זבדא אשכח חמרא מכסי בחפיסה ונסביה אזל שאל לרב א"ל ולא עבדא טבות א"ל אהרדינהו א"ל לא דנימא דלמא אתא מריה ולא אשכחיה עכ"ל. ונראה להוסיף דאפי' דלא ידעינן בודאי שהבעלים בא לבקשן ולא מצא, ועל הצד הזה בודאי שעדיף שיחזיר למקומו ממה שיניח אצלו ויתן לבעלים רק בעדים, אבל מכיון דיתכן שבא לשם ולא מצא, ועי"ז הוי אבדה משעה שנמל ונתחייב להשיב לבעלים, א"כ אינו יוצא ידי השבת אבדה במה שמניח במקום שנמל משם, ולכן צריך להניח ברשותו ולא יחזיר למקומו.

וא"כ בנידון דידן אסור לו להחזיר למקומו, ואפי' שיתכן שהבעלים לא באו לקחתו. ואפי' לדעת תוס' (שם) ד"ה ואם נטל לא יחזיר שמפרש את דינו של רבי אבא בר זבדא, ואם נטל לא יחזיר – שאם נטל בידו לא יחזיר, ואפי' לא זו ממקומו. והטעם, דאפי' הניחה שם הבעלים מדעת, דומה ששכחהו, דבלא משתמר כ"א קצת מיירי, דומיא דמתניתין וכו' הכא דהגביה הוי מחויב בשמירתה מספק, יעו"ש בתוס'. וא"כ בנידון דידן דבודאי הניחו שם ולא הוי אבידה, לא הוי הדין הכי. אבל בסו"ד מבואר דמודה לדין הירושלמי בגונא דהוי ודאי הינוח, דאם נטלו והלך לביתו, דלא יחזיר למקומו, וכדביארנו לעיל.

וּלְמָקוֹם שֶׁמִּצְאָם אֵין לוֹ לְהַחְזִירָם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר, מִמִּילָא זֹכָה בְּהֵם, דְּאֵין לָנוּ לֹמַר שִׁיעֲמָדוּ עַד שִׁיבֹא אֱלִיהוֹ, אֲלֵא הֵיכָא דְאִיתְמַר הֵכִי בְּהֵדִיא, עֵכָ"ל. וְהִדְרִישָׁה מִבְּאָר דְּלִפְ"ז הָא דְקָאָמַר בְּתַלְמוּדָא שֶׁם פֶּרֶק אֱלוֹ מִצִּיאוֹת מִשּׁוֹם דְּבִאִיסוּרָא אֲתָא לִידֵיהּ, הֵינּוּ דוֹקָא כְּשִׁישׁ בּוֹ סִימָן, אֲבָל כְּשֶׁאֵין בּוֹ סִימָן כְּשֶׁבֶא כְּבֵר לִידוֹ, מַחְזִיקוּ לְעֲצָמוֹ, אֲע"פּ שְׁבֵא בְּאִיסוּרָא לִידוֹ, ע"כ.

וְצִרִיךְ לְהַבִּין דְּבִאֲמַת לְמָה לֹא אִמְרִינָן בְּאִיסוּרָא אֲתָא לִידֵיהּ כְּשֶׁאֵין בּוֹ סִימָן. וּבְבִיאוֹר דְּבֵרֵי הַב"י נ"ל ע"פ הַמְּבֹאָר בְּדו"ח רַעֲקָ"א כְּשֶׁמוּצָא אֲבִידָה דְּאֵין בָּהּ סִימָן אֵינּוּ מַחֲוִיב לְהַגְבִּיהּ, וְאַחַר שֶׁמִּגְבִּיהּ גַּם לֹא נַעֲשֶׂה שׁוֹמֵר לְבַעֲלִים וְא"כ לֹא נַחֲשֵׁב לְאִיסוּרָא אֲתָא לִידֵיהּ. גַּם לְפִי סְבֵרַת הַרְמַב"ן דְּלֹא מַהֲנִי יָאוֹשׁ אַחַר שְׁבֵא לִידוֹ כִּיּוֹן שֶׁנַּעֲשֶׂה שׁוֹמֵר לְבַעֲלִים הוּי יָדוּ כִּיד הַבַּעֲלִים וְהוּי יָאוֹשׁ בְּרִשׁוֹת וְלֹא מַהֲנִי, וְכֹאֵן דְּאֵין בּוֹ סִימָן לֹא נַעֲשֶׂה שׁוֹמֵר, וְלִכֵּן מַהֲנִי יָאוֹשׁ. וְאִפ"י אִם נֹאמַר דְּבִאִיסוּרָא אֲתָא לִידֵיהּ הוּי מִפְּנֵי דְנִתְחַיֵּב בְּהַשְׁבָּה, הֵרִי בְּדַבְרֵי שְׁאֲב"ס לֹא נִתְחַיֵּב בְּהַשְׁבָּה וְלִכֵּן יִכּוֹל לִזְכּוֹת בּוֹ אַחַר שְׁבֵא לִידוֹ.

וְהַש"ךְ (ס"י ר"ס ס"ק כ"ו) כְּתִב דְּזֹכָה בּוֹ שֶׁמְבֹאָר בְּר"מ, הַכּוֹנֵה דִּיכּוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ כ"ז שְׁלֹא נִתְבָּרַר מִי הַבַּעֲלִים, אֲבָל כְּשֶׁנִּתְבָּרַר מִי הַבַּעֲלִים צִרִיךְ לְהַחְזִיר. וְהִנְתִּיבוֹת (ס"י ר"ס ס"ק י"ג) בִּיאָר בְּדַעַת הַר"מ דְּאִירִי בְּגוֹנָא דְּהַבַּעֲלִים יִתִּיאֵשׁ לְפָנֵי שְׁבֵא לִידוֹ, יַעו"ש בְּדַבְרֵיו. וּבְבִיאוֹר הַגְר"א (ס"י ר"ס ס"ק כ"ד) בִּיאָר דְּבֵרֵיו, דְּזֹכָה בּוֹ מִדִּין תְּפִיסָה בְּסַפֵּק דְּמַהֲנִי לְפִי הַר"מ. וְלִפְ"ז דְּבֵרֵי הַר"מ קָאִי רַק בְּגוֹנָא דְּהוּי סַפֵּק הֵינּוּחַ סַפֵּק נְפִילָה, אֲבָל בּוֹדָאִי הֵינּוּחַ לֹא זֹכָה.

וְהִנֵּה הַסַּמ"ע (ס"י ר"ס ס"ק מ"א) מְבֹאָר עַל הָא דְאִיתָא בְּר"מ שֶׁהוֹבָא לְעִיל וְכֵן הוּא בְּשׁו"ע שֶׁהֵבִיא אֶת לְשׁוֹן הַר"מ וְאִם עֵבֶר וְנִטְלוּ אִסוּר לְהַחְזִירוֹ לְשֵׁם, וּז"ל: מִדְּקָאָמַר אִסוּר לְהַחְזִירוֹ ע"כ בְּדַבְרֵי שִׁישׁ

וּבְדִרְיִישָׁה כְּתִב בִּיאוֹר אַחַר בְּדַעַת הַר"מ דְּמָה דְּס"ל לְאֲבִי כְּשֶׁבֶא לִידוֹ קוֹדֵם יָאוֹשׁ אִסוּר לְהַחְזִיקוֹ אֵינּוּ אֲלֵא כְּשֶׁתְּחַלֵּת לְקִיחָתוֹ הִיתָה אֲדַעַתָּא לְהַחְזִיקוֹ לְעֲצָמוֹ, אֲבָל הֵיכָא שֶׁתְּחַלֵּת הַלְקִיחָה בִּידוֹ הִיתָה עַל דַּעַת כֵּן שִׁיכְרִיזוּ וְיַחְזִירוּ לְבַעֲלִיו, אֲלֵא שְׂמַעָה בְּדִין שְׁכִיּוֹן שְׁאֵין בּוֹ סִימָן לֹא

היוצא מהדברים דאם נטל חפץ שאינו שלו בטעות בדבר שאין בו סימן שסבר שהוא שלו, באופן שמסתפק אם הבעלים חזר לקחתו, לדעת רוב הראשונים וכפסק הרמ"א אסור להחזיר למקומו, מטעם דשמא באו בעלים לקחתו ולא מצאו, אלא יהא מונח עד שיתברר מי הוא הבעלים. ולדעת הר"מ וכן פסק בשו"ע דאם נטל ממקום הנוח בדשאב"ס שזכה בו, ולדעת הגר"א זכה בו מספק מדין תקפו כהן אין מוציאין, גם כאן דמסתפק אולי נתיאשו הבעלים, זוכה בו מספק. ולפי הבי"ו והדרישה בדעת הר"מ אם רוצה יכול להחזיר ממי"ג, ויתכן דאף מחויב להחזיר (דלפי פי"ו הדרישה שזכה בו כשמתכוין להחזיר, ה"ה בנידון דידן יזכה בו, דהלא לא נתכוין לגזולו, ומה שלקח וסבר שהוא שלו, לא הוה כנתכוין לגזול וכדיבואר להלן). ולפי פי"ו הש"ך בר"מ, אסור להחזיר, דהא לא זכה בו ממש, אלא דיש לו היתר להשתמש, וא"כ אסור להחזיר למקומו דילמא בא הבעלים ולא מצאה. וכן לפי הנתיבות והט"ו, דאם בא לידו לפני יאוש אינו זוכה לדעת הר"מ, א"כ אסור להחזיר.

ג. כשנודע לו שמעה

אחר יאוש הבעלים

ולגבי הנידון בגונא שנודע לו בזמן שיש לתלות שהבעה"ב בא לקחת את החפץ שלו ולא ראה את החפץ, דהבעלים התייאשו כיון דאין בו סימן, אם יוכל לזכות מטעם יאוש הבעלים, יש

בו סימן מיירי, דאי אין בו סימן הא מסיק וכתב דזכה בו המוצאו ואין שייך לומר אסור להחזירו בדבר שזכה בו, עכ"ל, ולכאורה היה אפ"ל דקאי גם אאין בו סימן בגונא שעדיין לא זכה בו, דאינו יודע אם הבעלים כבר הגיע למקום וראה שזה נלקח, דאז מספק לא זכה בחפץ כ"ז שאינו יודע בבירור שהבעלים התיאשו כבר, דהלא זה פשוט דמה שכתב בר"מ זכה בו זה אחרי שיודעים בבירור שהבעלים התייאשו. והביאור פשוט דבאין בו סימן ממי"ג יכול להחזיר שם דאם לא באו עדיין הבעלים, אדרבה צריך להחזיר שם, דהלא זה היה מקומו שהבעלים הניח שם, וכל מה שאין מחזיר דאולי באו הבעלים שם ולא ראו את החפץ, א"כ כבר נתייאשו מהחפץ ואז הוה שלו לדעת הר"מ.

ונ"ל להוסיף ולידון בדבר חדש דלדעת הר"מ בדבר שאין בו סימן אדרבה, מחויב להחזיר למקומו. דכל מה דאמרינן דלא יחזיר למקומו דלמא באו הבעלים ולא ראו זה, הוא רק אם נסבור דלא זוכה אפי"ו אחרי שנתיאש וצריך להחזיר לבעלים, א"כ אסור להחזיר למקומו דלא מקיים השבה לבעלים אם כבר באו ולא ראו דאינם יודעים שהחפץ הגיע למקומו. אמנם לדעת הר"מ, שאם כבר באו ולא ראו זכה הלוקח בחפץ מטעם יאוש, א"כ אדרבה שיניח שם, דבאופן דלא באו יחזור לבעלים, וצ"ע לדינא.

עדיפא הצירו מידו דאילו בא לידו קודם יאוש תו לא קני הואיל ובאיסורא אתא לידיה הילכך הצירו בכי האי גונא לא קניא ליה וכיון דהראשון לא קנאה ה"ה בנו ובן בנו לא קנאה, עכ"ל. וכן תי בר"ן ורשב"א ונ"י ובהשגות הראב"ד (פס"ז ה"ד). ויעוין במהרש"ל ומהרש"א וש"ך (סי' רס"ח סק"ב) בדעת התוס', אי חולק על דין זה. ולפ"ז יוצא הנפל בחצירו הוי באיסורא אתא לידיה, ולא מהני יאוש.

אולם בחזו"א (ב"ק סי' י"ח סק"ד) וכן באמרי משה (סי' ל"ז סק"א) הקשו דהא הטעם דבאיסורא אתא לידיה הוא מטעם דנתחייב בהשבה, או דנעשה שומר, ובגונא שהאבידה נפלה לחצירו לפני יאוש, לא נתחייב בהשבה וגם לא נעשה שומר ע"ז. ובנתיבות (סי' רס"ב סק"א) הקשה ע"ז גם מהא דמבואר בשו"ע (שם סי"ז) גבי דין לוקח פירות מחבירו והתגר עצמו מצאם אם שהו בידו כדי שיוכל לערבם עם פירותיו קנה ואפי' דאתי לחצירו לפני יאוש. ותירץ הנתיבות דדוקא דבא לזכות מחמת הצר כגון שמצאו אחר, וטען בעל החצר שהוא זכה בו מקודם ע"י הצירו, וכיון דבא לקנות מחמת הצירו ולומר שחצירו הוא בידו, וא"כ הרי בא לחצירו שהוא בידו קודם יאוש דלא קני אבל כשאומר לא ניהא לי בקנין ובשליחות החצר ורצונו לקנות בהגבהה דוקא ודאי דאין חצרו קונה לו דלא עדיף מזיכה ע"י אחר וצווח כששמע דאינו זוכה וכו', עכ"ל. וכן מבואר בחזו"א דדוקא בחצר אינו קונה.

להסתפק האם נחשב לאיסורא אתא לידיה כשבא לידו בטעות.

ונ"ל, דהנה בטעם דבאיסורא אתא לידיה לא מהני יאוש נאמרו ב' סברות. דעת התוס' ב"ק (דף ס"ז ע"א) ד"ה היכא דמכיון דנתחייב בהשבה לא מהני יאוש. ודעת הרמב"ן במלחמות ב"מ (דף כ"ו ע"ב) דמכיון שהגביה הוי שומר אבידה וידו כיד הבעלים, ולא נקנית ביאוש הואיל וישנה ברשות הבעלים, דיאוש לא מהני ברשות הבעלים. ולפ"ז בגוונא שלקח את החפץ בטעות שסבר שהוא שלו, הרי לא נתחייב בהשבה ולא נהיה שומר ע"ז, א"כ לא הוי באיסורא אתא לידיה ויכול לזכות אם נודע לו שזה לא שלו אחרי שנתייאש הבעלים. ודמ"א לנפל אבידה בחצירו לפני יאוש, ולא הגביה וגם לא נודע לו עד אחרי שנתייאשו הבעלים.

והנה במתני' (דף כ"ה ע"ב) איתא מצא בגל ובכותל ישן הרי אלו שלו. ובגמ' תנא מפני שיכול לומר של אמוריים הן ובתוס' (דף כ"ו ע"א) ד"ה דשתיך הקשה וא"ת ליכני ליה חצירו לבעל הגל או לבעל הכותל וי"ל דאין חצר קונה בדבר שיכול להיות שלא ימצאנו לעולם. וברא"ש (סי' ט') וז"ל ועוד י"ל מה שנשאר טמון מן האמוריים לא היו לאותו שנפל הקרקע לחלקו כי השלל היה מתחלק לכל ישראל ואחר שעמד שם הרי הוא כאבוד מכל ישראל והרי הוא של מוצאו וכי תימא תקנה ליה חצירו אחר שנתייאשו ישראל לא

בטעות, כסבור שהוא שלו, הרי יש כאן הפקעה מהזכיה, ושוב לא יתחייב בחיובי השבה. וכן מבואר בשו"ת הרשב"א (ח"ד סי' ר"מ) דאם מונח בחצרו מעות וכסבור שהוא שלו, לא קנה. וסברתו צ"ל, דאפי' דחצר של אדם קונה לו שלא מדעתו, זה רק בסתמא, דאמרינן דמסתמא הוי כדעתו לקנות, משא"כ כסבור שהוא שלו, הוי כדעתו שלא לקנות ולא יחשב באיסורא אתא לידיה ויוכל לזכות אם נודע לו שאינו שלו אחרי שיתייאשו הבעלים. וצ"ע (ולזה העירני הרה"ג ר' שלמה שלינגר).

אמנם אף אי נימא דמטעם חיוב השבת אבידה יוכל לזכות ולא הוי באיסורא אתא לידיה, מ"מ יש לדון דלא יוכל לזכות דהוי באיסורא אתי לידיה מטעם גזילה, דהא כשלוקח בטעות הוי גזלן בשונג או באונס. והנה הקצה"ח (סי' כ"ה סק"א) סובר דגזלן בשונג פטור דלא מרבינן מפצע תחת פצע, דאדם מועד לעולם רק במזיק ולא בגנב. ובש"ך (סי' שמ"ח סק"ה) משמע ג"כ דפטור וא"כ לא הוי באיסורא אתי לידיה, ויוכל לזכות.

אולם בספר זכרון שמואל (סי' נ') הביא מהגרי"ז וצ"ל דגם גזלן באונס חייב. והוכיח הגר"ש מתוס' קידושין (דף ג"ה ע"א) ד"ה אין מועל מהא דכתבו תוס' להוכיח דיש חילוק במעילה בין מתכוין להוציא לבין כסבור שהוא שלו מהא דכסבורים של אביהם וטבחיה ואכלוה דמשלמים רק דמי בשר בזול, ולכאורה דבריהם תמוהים דהא התם הוי מזיק,

וכן ביאר באמרי משה דרק אינו קונה בקנין חצר ולא מטעמה דהנתיבות, אלא מטעם אחר, וז"ל: דהוי רק חסרון בקנין חצר דלא עדיפא מידו דכל היכא דאילו היה בידו לא מצי זכה גם בחצירו לא קנה.

היוצא מדברי הנתיבות, החזו"א והא"מ, דמה שמבואר ברא"ש ובראשונים הוי רק חסרון בקנין חצר, אבל לא הוי כהגביה אבידה לפני יאוש דאין לו אפשרות לזכות ביאוש, ואם נפלה אבידה בחצירו לפני יאוש, יוכל אחר יאוש להגביה ולזכות באבידה. וא"כ ה"ה בג"ד כשנטל החפץ כסבור שהוא שלו, שלא חל עליו חיובי השבת אבידה שיוכל לזכות בזה אם נודע לו שאינו שלו אחרי שהתיאש הבעלים.

אמנם לפי ביאור הגרע"א בדו"ח (השמטות לדרך כ"ו) (וכ"כ במהנ"א קנין חצר סי' ה' דלא כנה"מ) דבא לחצירו שלא מדעתו נחשב לאיסורא אתא לידיה, וז"ל: וצ"ל כיון דהחיוב מוטל עליו להגביה האבידה וליטול מדין השבה וא"כ בע"כ צריך להתרצות שיזכה לו חצירו שיהיה לו חיוב השבה וכו' אבל באבידה דאסור להתעלם ומוטל עליו ליטלו גם בחצר נעשה ידו בע"כ. א"כ בג"ד דבא לידו בטעות כסבור שהוא שלו, ג"כ יתחייב בחיובי השבת אבידה בע"כ, ולא יוכל לזכות בחפץ מטעם דבאיסורא אתא לידיה. ואולי יש לחלק דבחצר גם בלא דעתו נחשב כאילו דעתו לזכות בה, משא"כ בבא לידו

שלא התכוין להוציא, לא נחשב לגולן. וכ"כ במהנ"א גזילה (סי' ז') לחלק בין גולן באונס לכסבור שהוא שלו. ובנידון דידן שסבור שהוא שלו לא נחשב לגולן, ואין לו חיובי גזילה ולא הוי באיסורא אתא לידיה, וא"כ יוכל לזכות כשנודע לו אחרי שנתייאש הבעלים. היוצא מהדברים דבנונא דלקח חפץ בטעות כסבור שהוא שלו, יוכל לזכות בו כשנודע לו אחרי שנתייאש הבעלים, ולא הוי באיסורא אתא לידיה בין מצד השבת אבידה בין מצד חיובי גזילה.

וע"כ דפטורים מטעם אונס וכמו שהוכיח תוס' ב"ק (דף כ"ז ע"ב) דאונס גמור פטור אפי' באדם המזיק ומה מביא ראיה לענין מעילה, וע"כ צ"ל בביאור התוס' דס"ל דגולן אפי' באונס חייב (וטעמו דשונה ממוזיק דהא בפועל הכניסו לרשותו וזה המחייב בגולן), וע"ז היה קשה לו שיתחייב מטעם גולן. ומה הוכיח דכשהוא סבור שהוא שלו ולא נתכוין להוציא לא נחשב לגולן, וה"ה למעילה. א"כ יוצא מזה דאפי' גולן באונס חייב, אבל אם סבר שהוא שלו,

העולה לדינא:

א. אם נודע לו שהחפץ אינו שלו, בזמן שיתכן שבעל החפץ עדיין לא בא לקחת את החפץ, לדעת הרמ"א אסור להחזיר למקומו. ולדעת הר"מ והשו"ע כפי פ"י הב"י והדרישה יחזיר למקומו. ולדעת הש"ך, הט"ז והגתיבות אסור להחזיר למקומו. ולדעת הגר"א הוי שלו.

ב. אם נודע לו בזמן שיש לתלות שהבעה"ב כבר בא לקחת את החפץ שלו, יכול לזכות בחפץ ויהיה שלו מדין יאוש. ולדעת הגרע"א, יש להסתפק בדבר.